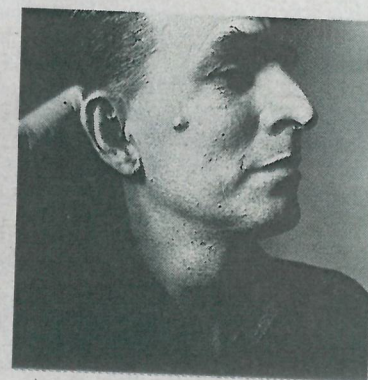

Bilden till vänster: "Woman in moroccan palace", Irving Penns svenska fru Lisa Fonssagrives-Penn i Marrakech 1951. Hon har kallats världens första supermodell. Nedan: "Bee on lips", New York 1995. Längst ned: Ingmar Bergman.

Mästerfotografen Irving Penn är aktuell i Stockholm, med en utställning som spänner över hela hans karriär. Formkänslan är utsökt, skriver Birgitta Rubin.

Mästerligt med full kontroll

Fotografi
"Timeless moments".
Irving Penn

Åmells, Stockholm. Visas tom 26/9

Det är ett tidens tecken att en omfattande utställning med Irving Penns fotografi visas på Åmells – en anrik, kapitalstark konsthandel som länge profilerat sig med klassiska svenska målare som Anders Zorn. Men nu för tiden är fotografen inte bara erkänd som konst, det publika intresset är enormt och pris-bilden har exploderat.

Just amerikanen Irving Penn (1917–2009) tillhör de högst skattade fotokonstnärerna och prislistan får mig att dra efter andan. Här talar vi flera, ibland många, hundratusen kronor för printar i rätt stora editioner, från 7 till 53 exemplar.

Samtliga fotografier härrör från The Irving Penn foundation och so-

nen Tom Penn är delaktig i urvalet. Hans mamma Lisa Fonssagrives-Penn var svenska och har kallats världens första supermodell. Hon hade många uppdrag för amerikanska Vogue, där Irving Penn var anställd. Lisas slanka gestalt återkommer i flera av hans mest berömda modebilder från 50-talet, varav två av de elegantaste visas på Åmells.

Utställningen spänner över hela hans långa yrkesliv, med 91 bilder från 1949 till 2007. Det kända porträttet av Ingmar Bergman är givetvis med.

Här blandas mode-, reklam- och reportageuppdrag med Penns privata projekt. En av de starkaste bilderna visar en ung, ljus kvinna med ansiktet täckt av en amerikansk fotboll. Jag associerar direkt till en modernistisk skulptur från tidigt 1900-tal, då Picasso med flera inspirerades

av så kallat primitiva masker. Kontrasten mellan det bruna, skrynkliga lädret och den väna modellens bara axlar och mjuka hårslingar är ytterst effektiv. Men vem kunde gissa, i denna kontext, att bilden illustrerat en artikel om hur solen skadar huden?

Penn gjorde ingen skillnad mellan sina kommersiella och konstnärliga projekt men jag hade gärna vetat mer om hur han löst sina uppgifter. För mig gör det bara bilderna ännu smartare och bättre. Vad är exempelvis bakgrunden till "Kyskhetsbältet" och hur det gick till när han fick in urinvånare från Nya Guinea och Hells Angels i en studiomiljö?

Penn var perfektionist och motsatsen till en gatufotograf, han plätade i princip alltid i studio, med en neutral fond och närmast total kontroll över såväl ljuset som

skeendet. Den tidlösa kvaliteten i Penns fotografier är påtaglig, likaså referenserna till konsthistorien. På utställningen finns en del stilleben i vanitasgenren med kranium, ormar och tärningar, liksom klassiska nakenstudier av kvinnokroppar, upp till storlek XXL.

En sak som slår mig är Penns skarpa men sakliga och icke-värderande blick. Han kunde se skönhet i cigarettfimpar. Visst finns en viss erotisk laddning i hans nakenbilder men för mig är de rena och saknar spekulativa drag som jag alltid upplevt hos Helmut Newton och nu även i en del av Anders Petersens kvinnoexponeringar på Fotografiska.

Det enda jag ställer mig frågande till är varför Penn döljer ansiktet på så många av sina modeller? I alla fall i detta urval.

Utställningens bästa bild är i mitt tycke "Large sleeves" från 1951. Penns svart-vita, grafiska modebilder blev stilbildande och denna komposition har en djärv beskärning några millimeter ovanför modellens ögon och ett utsökt linjespel i skjortärmens fall. Formkänslan är så raffinerad att man dånar.

Att Irving Penn hade konstnärlig skolning kan ingen tvivla på och hans mörkrumsarbete är mästerligt i skimrande, valörrika silvergelatin-, platina och palladiumprintar. Men Penn kunde också på slutet använda viss digital teknik.

Fast han släppte aldrig på kontrollen. Irving Penn var så noga med den hantverksmässiga kvaliteten att han brände vartenda negativ innan han dog.

Birgitta Rubin
birgitta.rubin@dn.se